

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ  
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ  
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО»**



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор з навчальної роботи

**Сергєєнко О.М.**

02 вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ**

**«ДОДАТКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ, ВОКАЛ»  
КУРС ФОРТЕПІАНО, КЛАВІШІ**

Рівень вищої освіти	<b>Перший (бакалаврський)</b>
Галузь знань	<b>02 «Культура і мистецтво»</b>
Спеціальність	<b>025 «Музичне мистецтво»</b>
Освітньо-професійна програма	<b>«Музичне мистецтво естради» «Звукорежисура» «Спів» «Інструментальне виконавство за видами»</b>
Статус дисципліни	<b>Вибіркова</b>

**Київ – 2024 р.**

Робоча програма освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал»  
Курс фортепіано, клавіші для здобувачів вищої освіти галузі знань  
02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

**Розробники:**

Полянський В.А., професор,  
Полянський Т.В., доцент,

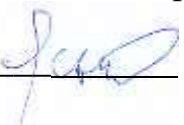
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри  
«Мистецтво співу»  
Протокол №1 від 27 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  **Кочерга А.І.**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри  
«Музичне мистецтво естради»  
Протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Завідувачка кафедрою \_\_\_\_\_  **Ж.Л. Карпенко-Боднарук**

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри  
«Інструментальне виконавство» (за видами)  
Протокол № 1 від 02 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_  **Ясько О.А.**

# 1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ ДЛЯ СТУПЕНЯ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки: 1,2,3	Рік підготовки: 1,2,3
Загальна кількість годин – 120		
Кількість модулів – 4,	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 год	II,III,IV,V	II,III,IV,V
	Лекції:	
	Індивідуальні	
	64 год	18 год
Вид підсумкового контролю: Колоквіум Творчий показ	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: Диференційований залік II,III,IV,V	Самостійна робота:	
	56 год	102 год

## 2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**Мета освітнього компоненту** сформувати вміння і навички правильної постановки рук та звуковидобування, допомогти розвитку художньо-образного мислення, виявленню їх творчого потенціалу; сприяти реалізації набутих знань, умінь і навичок в подальшій професійній діяльності.

Здобути стійкі навички оволодіння інструментом (акордеон) а також освоїти роботу з теоретичним, практичним та нотним матеріалом.

- набуття студентами основних навичок гри на акордеоні;
- ознайомлення з методикою навчання гри на інструменті;
- розширення загального музичного розвитку студентів та привиття естетичного смаку;
- прищеплення навичок самостійної роботи над музичним матеріалом;
- надання уявлення про засоби звуковидобування, прийомів гри.
- вміння працювати в естрадному колективі.

### Зміст і структура курсу

Протягом вивчення освітнього компоненту «Додатковий інструмент» здобувачі освіти закріплюють та поглиблюють знання, вдосконалюють вміння та навички, отримані на базі освітньої програми молодшого спеціаліста та на основі повної загальної освіти.

### 3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал» Курс фортепіано, синтезатор повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.	ПРН 14

#### *Для ОП «Звукорежисура»*

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструвати прийоми та майстерність звукорежисерської творчої діяльності при виробництві аудіальних проєктів	ПРН 1
Демонструвати принципи та методики аналізу творів музичного мистецтва у звукозаписі	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих інтерпретацій в роботі звукорежисера.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Застосовувати технічні навички в практичній звукорежисерській діяльності.	ПРН 13
Вміти на професійному рівні здійснювати проведення концертів, театральних заходів та шоу-програм, в реальному часі згідно задуму режисера, композитора, автора, або відповідно до законів жанру, стилю твору, який виконується.	ПРН 14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал» Курс ф-но, синтезатор

<b>Очікувані результати навчання</b>	<b>Шифр ПРН</b>
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Вміти здійснювати педагогічну діяльність.	ПРН 13
Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції.	ПРН 14

**Для ОП «Звукорежисура»**

<b>Очікувані результати навчання</b>	<b>Шифр ПРН</b>
Демонструвати прийоми та майстерність звукорежисерської творчої діяльності при виробництві аудіальних проєктів	ПРН 1
Демонструвати принципи та методики аналізу творів музичного мистецтва у звукозаписі	ПРН 3
Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих інтерпретацій в роботі звукорежисера.	ПРН 8
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Застосовувати технічні навички в практичній звукорежисерській діяльності.	ПРН 13
Вміти на професійному рівні здійснювати проведення концертів, театральних заходів та шоу-програм, в реальному часі згідно задуму режисера, композитора, автора, або відповідно до законів жанру, стилю твору, який виконується.	ПРН 14

Відповідно до освітньої програми, вивчення освітнього компоненту «Додатковий інструмент, вокал», Курс фортепіано, синтезатор сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей загальні компетенції (ЗК), спеціальні компетентності (СК):

Загальні та спеціальні компетентності, що формують результати навчання у процесі вивчення освітнього компоненту

Шифр	Компетентності	Дескриптори НРК				Результати навчання
		<b>Знання</b> Зн1 Концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень Зн2 Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	<b>Уміння</b> Ум1 Розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	<b>Комунікація</b> К1 Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності К2 Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	<b>Автономія та відповідальність</b> АВ1 Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах АВ2 Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб АВ3 Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності	
	<b>Інтегральна компетентність</b>					ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
<b>Загальні компетентності ЗК</b>						
ЗК 2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
ЗК 9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ2, АВ3	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
ЗК 11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	Зн1, Зн2	Ум1	К1, К2	АВ1, АВ2, АВ3	ПРН 8, ПРН 13, ПРН 14
<b>Спеціальні компетентності (СК)</b>						

<b>СК 1</b>	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3
<b>СК 2</b>	Здатність створювати та реалізовувати власні художні	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3
<b>СК 4</b>	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
<b>СК 6</b>	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
<b>СК 9</b>	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 3, ПРН 8, ПРН 13
<b>СК 11</b>	Здатність оперувати професійною термінологією.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
<b>СК 13</b>	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14

**Спеціальні компетенції (СК) для ОП «Звукорежисура»**

<b>СК 1</b>	Здатність демонструвати достатньо високий рівень творчої майстерності в звукорежисурі.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3
<b>СК 2</b>	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у діяльності звукорежисера.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3
<b>СК 4</b>	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14

	музичного мистецтва та звукорежисури.					
<b>СК 6</b>	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
<b>СК 9</b>	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 3, ПРН 8, ПРН 13
<b>СК 11</b>	Здатність оперувати професійною термінологією.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 14
<b>СК 13</b>	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14
<b>СК 19</b>	Здатність оцінювати критерії звуку, суб'єктивні та об'єктивні характеристики.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11, ПРН 14
<b>СК 20</b>	Здатність вирішувати технологічні завдання в процесі роботи зі звуковим обладнанням.	<b>Зн1, Зн2</b>	<b>Ум1</b>	<b>К1, К2</b>	<b>АВ1, АВ2, АВ3</b>	ПРН 1, ПРН 3 ПРН 8, ПРН 11 ПРН 13, ПРН 14



## 5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з освітнього компоненту є:

**Поточний контроль** - це оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу під час проведення індивідуальних занять.

**Підсумковий (семестровий) контроль** – це період підведення підсумків навчальної роботи здобувачів освіти протягом семестру.

Кожний блок змістових модулів має бути обов'язково оцінений. Здобувач освіти повинен позитивно скласти модульний (проміжний) контроль.

**Контроль самостійної роботи** – дозволяє виявити вміння здобувачів освіти орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

### **Поточний контроль.**

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів освіти. Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення освітнього компоненту з метою виявлення ступеня розуміння здобувачем освіти засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується викладачем – для коригування методів і засобів навчання. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується здобувачем – для планування самостійної роботи. Поточний контроль проводиться з метою діагностики рівня засвоєння матеріалу під час аудиторних занять.

**Модульний контроль** – є складовою поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачем освіти модульного контрольного завдання. Проведення модульного контролю знань є обов'язковим контролем якості засвоєння здобувачем освіти теоретичного матеріалу модуля – проводиться з метою систематизації знань. Кожний такий модуль включає бали за поточну роботу на аудиторних заняттях та виконання самостійної роботи.

Модульний контроль має на меті оцінити рівень цілісного бачення здобувачем освіти проблематики завершеної частини освітнього компоненту, сконцентрованої в навчальному модулі та вміння орієнтуватися в теоретичних і практичних питаннях, які визначають зміст даної частини курсу.

**Контроль самостійної роботи** – дозволяє виявити вміння здобувачів освіти орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, підбирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань.

### **Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.**

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з

освітнього компоненту є:

- експрес-опитування;
- презентації виконаних результатів та досліджень;
- есе, доповідь;
- практична робота;
- стандартизовані тести

### **Форми контролю результатів навчання**

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять і оцінюється сумою набраних балів. При виставленні балів за поточний контроль оцінці підлягають:

- рівень теоретичних знань;
- рівень знань на семінарських заняттях;
- опрацювання навчального матеріалу з освітнього компоненту, передбачений для самостійного засвоєння;
- індивідуальні завдання

Оцінювання поточної діяльності проводиться на кожному занятті при засвоєнні кожної теми змістовного модуля. За поточну навчальну діяльність здобувачам вищої освіти виставляються бали за всі види діяльності, які в кінці вивчення змістового модуля підсумовуються.

Контроль засвоєння змістового модуля проводиться на останніх практичних заняттях вивчення тем.

До контролю модуля допускаються лише ті здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою (відпрацьовані пропущені заняття тощо).

### **Форми підсумкового контролю знань здобувачів освіти:**

Диференційований залік – 2, 3, 4, 5 семестри

Перелік завдань модульного контролю, критерії їх оцінювання, порядок і час проведення (перескладання/відпрацювання) даного виду контролю визначаються кафедрою, включаються до робочої програми освітнього компоненту й доводяться до відома здобувачів освіти на початку семестру. Графік проведення модульного контролю протягом перших двох тижнів семестру за підписом завідувача кафедрою

Здобувач вищої освіти який за результатами модульного контролю отримав незадовільну оцінку зобов'язаний перескласти відповідний модуль до початку наступного модульного контролю.

Результати модульного контролю знань фіксується в індивідуальному плані здобувача вищої освіти.

**Диференційований залік** – здобувач вищої освіти вважається допущеним до семестрового диференційованого заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом, та отримав позитивні бали за кожний змістовий модуль. Теоретичний контроль знань під час проведення диференційованого заліку може проводитись у вигляді відповідей на питання

білетів та додаткових питань з тем відповідного модуля, а також усного вибіркового опитування з питань тем самостійної роботи.

### Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти (індивідуальні зайняття та самостійна робота)

<b>МОДУЛЬ 1</b>			
<b>Т 1, Т 2, Т 3, Т 4, Т 5, Т 6</b>	<b>СР</b>	<b>МК</b>	<b>всього</b>
60	20	20	100
<b>МОДУЛЬ 2</b>			
<b>Т 7, Т 8, Т 9, Т 10, Т 11, Т 12</b>	<b>СР</b>	<b>МК</b>	<b>всього</b>
60	20	20	100
<b>МОДУЛЬ 3</b>			
<b>Т 13, Т 14, Т 15, Т 16, Т 17, Т 18</b>	<b>СР</b>	<b>МК</b>	<b>всього</b>
60	20	20	100
<b>МОДУЛЬ 4</b>			
<b>Т 19, Т 20, Т 21, Т 22, Т 23, Т 24</b>	<b>СР</b>	<b>МК</b>	<b>всього</b>
60	20	20	100

T1, T2 ... T16 – теми модулів

СР – самостійна робота

МК – модульний контроль знань (диференційований залік)

Кількість балів за роботу з практичним матеріалом, під час виконання самостійної і індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань з практичної роботи;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання;
- самостійність виконання;
- креативний підхід;
- ініціативність.

### Оцінювання окремих видів навчальної роботи з освітнього компоненту

<b>Вид діяльності здобувача вищої освіти</b>	<b>модуль 1</b>		<b>модуль 2</b>	
	<b>Кількість</b>	<b>Максимальна кількість балів (сумарна)</b>	<b>Кількість</b>	<b>Максимальна кількість балів (сумарна)</b>
Робота на аудиторних заняттях	<b>5</b>	<b>25</b>	<b>5</b>	<b>25</b>
Практична робота	<b>5</b>	<b>25</b>	<b>5</b>	<b>25</b>
Опитування	<b>2</b>	<b>10</b>	<b>2</b>	<b>10</b>
Самостійна робота	<b>4</b>	<b>20</b>	<b>4</b>	<b>20</b>
Диференційований залік Творчий показ	<b>1</b>	<b>20</b>	<b>1</b>	<b>20</b>
<b>Разом</b>	<b>17</b>	<b>100</b>	<b>17</b>	<b>100</b>

Вид діяльності здобувача вищої освіти	модуль 3		модуль 4	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Робота на аудиторних заняттях	5	25	5	25
Практична робота	5	25	5	25
Опитування	2	10	2	10
Самостійна робота	4	20	4	20
Диференційований залік Творчий показ	1	20	1	20
Разом	17	100	17	100

### Оцінювання роботи здобувача освіти за темами поточного контролю, практичної роботи студентів

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
<b>5</b>	виставляється, якщо здобувач вищої освіти активно працює протягом усього семінарського заняття, дає повні відповіді і показує глибоке оволодіння матеріалом, знання відповідної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, здатний робити самостійні узагальнення й висновки. Виконує усі практичні завдання на високому рівні.
<b>4</b>	виставляється за умови дотримання таких вимог: здобувач вищої освіти активно працює протягом семінарського заняття, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні джерела, висвітлення питань завершене висновками, здобувач вищої освіти виявив аналітичні вміння, але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу. Практичні завдання виконує з не суттєвими помилками.
<b>3</b>	виставляється в тому разі, коли здобувач вищої освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу та навчальної літератури, намагається аналізувати явища й факти, робити певні висновки. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. Практичні завдання виконує з суттєвими помилками.
<b>2</b>	виставляється в тому разі, коли здобувач вищої освіти оволодів суттю питань з тем програми, виявляє знання матеріалу та навчальної літератури, намагається аналізувати явища й факти, робити певні висновки. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. Практичні завдання виконує частково.
<b>1</b>	виставляється в разі, коли здобувач вищої освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. Практична робота виконується не в повному обсязі.

**Контроль самостійної роботи.** Зміст самостійної роботи над освітнім компонентом визначається робочою навчальною програмою освітнього компоненту та методичними рекомендаціями викладача.

**Основними формами контролю самостійної роботи є:**

- виконання науково-дослідних завдань;

Система бальних оцінок за темами вивчення змістового модулю оцінюється за шкалою *від 1 до 5 балів*. Кількість балів за роботу за практичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг виконання завдання та демонстрація знань під час опитування;
- підготовка доповідей;
- робота на семінарських заняттях;
- виконання завдань самостійної роботи.

### **Оцінювання завдання самостійної роботи.**

**Контроль самостійної роботи.** Засоби контролю самостійної роботи та методика його проведення обираються викладачем освітнього компоненту. Контроль самостійної роботи має відповідати вимогам об'єктивності, оперативності та систематичності, рівнем засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, вміння використовувати теоретичні знання в практичній діяльності, також включає в себе самоконтроль з боку здобувача освіти.

**Завдання цього виду контролю спрямовані на:**

- розвиток пізнавальних здібностей та творчої ініціативи здобувачів освіти
- виховання самостійності, відповідальності та організованості
- формування самостійного мислення, здібностей до саморозвитку, самоудосконалення та самореалізації
- опанування здобувачем освіти елементів методики наукових досліджень
- підготовка до семінарських занять

Підсумкова кількість балів, набрана здобувачем освіти за виконання чотирьох завдань самостійної роботи, також є однією із складових поточної успішності здобувачів освіти з освітнього компоненту.

Здобувач освіти може набрати *максимум 20 балів* за виконання усіх видів самостійної роботи під час вивчення того чи іншого модуля. Кожне завдання самостійної роботи оцінюється за шкалою *від 1 до 5 балів*.

**Основними формами контролю самостійної роботи є:**

- виконання науково-дослідних завдань
- рефлексивний контроль

- індивідуальні співбесіди
- колоквиум

### **Шкала оцінювання одного завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти**

<b>Оцінка в балах</b>	<b>Критерії оцінювання</b>
<b>5</b>	Здобувач вищої освіти на високому рівні виконав завдання самостійної роботи. Демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї, готовність до постійного саморозвитку та самовдосконаленню. Проявляє креативність, здатність до системного мислення, уміння використовувати сучасні інформаційні технології. Виявляє компетентність у виконанні практичного завдання.
<b>4</b>	Здобувач вищої освіти на достатньому рівні виконав завдання самостійної роботи. Демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї, готовність до постійного саморозвитку та самовдосконаленню. На недостатньому рівні проявляє креативність, здатність до системного мислення, уміння використовувати сучасні інформаційні технології. Виконує практичне завдання з незначними помилками.
<b>3</b>	Здобувач вищої освіти на середньому рівні виконав завдання самостійної роботи. Недостатньо демонструє вміння виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї. Допускає суттєві помилки системного мислення. Демонструє уміння використовувати сучасні інформаційні технології. Не може проявити креативність. Практичні завдання виконує не в повному обсязі.
<b>2</b>	Здобувач вищої освіти на низькому рівні виконав завдання самостійної роботи. Не може виділяти головне, встановлювати міжпредметні зв'язки, робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї. Допускає суттєві помилки системного мислення. Не може проявити креативність. Практичні завдання виконує не в повному обсязі.
<b>1</b>	Здобувач не регулярно виконує завдання самостійної роботи. Погано орієнтується в темах програми. Не проявляє креативність. Допускає суттєві помилки. Не може розвинути ідею.

### **Система нарахування додаткових балів**

***Додатково можуть отримати протягом семестру до 10 балів:***

- За активну участь у науковій діяльності: виступи на наукових конференціях, готують наукові доповіді, беруть участь в їх обговоренні). Дана робота підтверджується сертифікатом, довідкою, виданими тезами, тощо
- За організацію навчальної діяльності у неформальній освіті (участь у вебінарах, курсах професійної підготовки, тренінгах, що має підтверджуючий матеріал).
- За бажанням здобувач освіти може отримати від викладача додаткове індивідуальне завдання для покращення рейтингового балу за модуль. До

індивідуального завдання викладач може запропонувати тему з питань: розширення теоретичних базових знань з освітнього компоненту, самостійного аналізу підходів до розв'язання професійних питань, пов'язаних із знаннями з історії, педагогіки, мистецтвознавства, аналізу виконавського та концертного репертуару, комплексного вирішення конкретного фахового завдання, тощо.

Для оцінювання індивідуального завдання для здобувача, викладач повідомляє та/або пропонує тему завдання, встановлює терміни для виконання, роз'яснює систему оцінювання виконання такого завдання.

Здобувач самостійно опрацьовує завдання за усіма етапами роботи та в установлені терміни повинен здати завдання.

### Оцінювання індивідуального завдання

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
<b>10</b>	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізувати факти, робити висновки.
<b>9</b>	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізує факти із незначними помилками, робити висновки.
<b>8</b>	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати презентацію, аналізує факти із незначними помилками, у висновках є не точності.
<b>7</b>	Завдання виконано в установлені терміни. Здобувач вищої освіти висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з заданої проблеми із помилками, намагається самостійно та аргументовано викладати презентацію, але при цьому робить помилки, аналізує факти із незначними помилками, у висновках не притримується логічної послідовності
<b>6</b>	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, намагається аргументовано викласти матеріал, але при робить грубі помилки, аналізує факти із суттєвими помилками, у висновках не притримується логічної послідовності.
<b>5</b>	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, робота зроблена не самостійно, аналізує факти із суттєвими помилками, у висновках не притримується логічної послідовності.
<b>4</b>	Завдання виконано із запізненням щодо установлених термінів. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до міркувань із заданої проблеми, допускає значні помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати викладений матеріал, у встановлених фактах робить помилки, у висновках не притримується логічної послідовності.

<b>3</b>	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти намагається висловити власне ставлення до заданої проблеми, допускає грубі помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати викладений матеріал, у встановлених фактах робить суттєві помилки, не може викласти висновки заданої проблеми.
<b>2</b>	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти складно висловити власне ставлення до заданої проблеми, допускає грубі помилки, робота зроблена не самостійно, не може проаналізувати матеріал, не може викласти факти за темою, плутає термінологію не може викласти висновки заданої проблеми.
<b>1</b>	Завдання виконано не вчасно. Здобувач вищої освіти не може викласти власне ставлення до заданої проблеми, робота зроблена не самостійно, викладений матеріал має грубі, суттєві помилки, не може навести приклади за темою роботи, плутає термінологію висновки заданої проблеми відсутні.

***В разі якщо при врахуванні додаткових балів сума балів за модуль (семестр) буде перевищувати 100 балів, результати успішності буде дорівнювати 100.***

### **Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю Диференційований залік**

Здобувач освіти допускається до модульного контролю знань у вигляді диференційованого заліку, якщо за поточний контроль ***мінімальна кількість балів становить 17 балів, максимальна кількість балів – 80 балів***

Оцінювання диференційованого заліку відбувається ***за 20-бальною шкалою.***

За результатами семестру здобувач вищої освіти отримує підсумкову оцінку ***за 100-бальною*** шкалою, яка розраховується як середньо зважене оцінок: за змістові модулі, самостійну роботу та диференційований залік.

### **Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю Семестровий диференційований залік.**

#### **Засоби оцінювання**

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- усне та/або письмове опитування;
- практична робота.

### **Критерії семестрового оцінювання знань здобувачів вищої освіти**

#### **Оцінювання модульного контролю знань, диференційованого заліку**

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

- усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- Письмового контролю: ідейно-тематичний аналіз, дійовий аналіз художнього твору;
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.



<b>бали диф. Зал.</b>	<b>Критерії оцінювання</b>
15 – 20	Здобувач вищої освіти повністю оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, самостійно оцінює явища, факти, виявляючи при цьому особисту позицію. Використовує додаткову літературу, періодику. Практична робота представлена на високому рівні.
12 – 14	Здобувач вищої освіти повністю оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, вміє оцінити явища, факти, виявляючи при цьому особисту позицію, але допускає не суттєві помилки. Використовує додаткову літературу, періодику, але плутається у висновках. Практична робота представлена на високому рівні.
8 – 11	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, вміє оцінити явища, факти, допускає деякі помилки в термінології. Використовує додаткову літературу, періодику, але плутається у висновках. Практична робота представлена достатньому рівні.
5 – 7	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Може зробити висновки, допускає помилки під час аналізу матеріалу, робить спроби оцінити явища, факти, не достатньо виявляє при цьому особисту позицію. Не користується додатковою літературою, періодикою. Практична робота представлена на посередньому рівні.
2 – 4	Здобувач вищої освіти частково оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту. Робить спроби зробити висновки, але допускає суттєві помилки під час аналізу матеріалу, не може оцінити явища, факти, не виявляє особистої позицію. Практична робота виконана не повністю.
1	Здобувач вищої освіти оволодів теоретичним матеріалом освітнього компоненту на низькому рівні. Не може зробити висновки, допускає суттєві помилки під час аналізу матеріалу, не може оцінити явища, факти, не виявляє особистої позицію. Практична робота виконана на низькому рівні.

Модуль вважається складеним, якщо здобувач вищої освіти набрав **від 60 до 100 балів**.

Загальний рейтинг з модуля (освітнього компоненту) **не перевищує 100 балів**. Сума балів, накопичених здобувачем вищої освіти за виконання всіх видів поточних навчальних завдань (робіт) на індивідуальних заняттях та на підсумковому модульному контролі знань, свідчить про ступінь оволодіння ним програмою освітнього компоненту. Протягом вивчення модулю здобувачі вищої освіти можуть набрати від 0 до 100 балів, що переводиться у національну шкалу оцінювання і відповідно у шкалу ECTS. Кількість балів відповідає певному рівню засвоєння освітнього компоненту.

<b>Сума балів(R)</b>	<b>Шкала ECTS</b>	<b>Національна 5-ти бальна шкала</b>	<b>Визначення</b>
90-100	A	5	відмінно

82-89	B	4	дуже добре
74-81	C		добре
64-73	D	3	задовільно
60-63	E		достатньо
35-59	FX	2	не задовільно з можливістю повторного перескладання
0-34	F		не задовільно з обов'язковим повторним вивченням

За умови дистанційного навчання важлива присутність здобувача освіти під час онлайн-зустрічей у Google-Meet.

### ***Теоретична робота:***

#### **Модуль 1**

**Мета та завдання курсу. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік.**

**Історичні відомості про музичний інструмент. Еволюція та розвиток виконавської майстерності гри на музичному інструменті.**

**Посадка, постановка рук.**

Вивчення курсу сприяє розширенню музичного світогляду студентів, вихованню любові до майбутньої спеціальності, розвитку музично-аналітичного мислення, творчої самостійності. Організація та проведення занять мають пізнавальні та виховні цілі, які розкривають творчі можливості студентів. Проведення заняття вимагає якісного контролю виконання завдань, аналізу самостійної роботи студента, порад викладача щодо методів підвищення ефективності занять в поєднанні з ілюстрацією як окремих частин твору, що вивчається, так і твору в цілому. За навчальний рік студент повинен вивчити Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Виконати практична творчу роботу над музичними творами: вивчити 4 різнохарактерних музичних твори з репертуару 1,2 класів ДМШ.

Попередниками фортепіано були клавесини і клавикорди. Їхніми недоліками були швидко загасаючий звук, що заважало гри legato, і постійний рівень гучності (що стосується тільки клавесина), що виключало один з важливих виразних засобів музики — динаміку (зміна гучності). Звук у фортепіано натомість видобувався не щипком, а ударом, що дозволило розширити динамічні можливості цього інструмента.

Винахідником фортепіано вважається італійський майстер Бартоломео Крістофорі (1655—1732), який працював при дворі принца Тосканського Фердинандо Медічі над створенням молоточкового механізму для клавесина. В 1711 р. механізм був докладно описаний Шипіоне Маффеї у венеціанському журналі «Giornale dei letterati d'Italia». Інструмент був названий «gravicembalo col piano e forte» (клавесин з тихим і голосним звуком), — піанофорте — а згодом закріпилася назва фортепіано. Перші зразки фортепіано, що збереглися до сьогодні датовані 1720-ми роками. У винаході Б. Крістофорі були закладені основні деталі сучасного механізму фортепіано — молоточок, шпільер, шультер, фенгер, демпфер. Винахід Крістофорі поклав початок розвитку механіки англійської системи. Інші види механіки були розроблені Маріусом в Франції

(1716) і Шретером у Німеччині (1717–1721).

У наступні роки клавішний механізм зазнав еволюції, було впроваджено чавунну раму, педалі, збільшено діапазон інструменту, змінювалось розташування струн. Над клавішним механізмом у різний час працювали К. Г. Шретер, І. А. Зільберманн, І. А. Штейн, И. А. Штрейхер, І. К. Цумпе, А. Беккерс, С. Ерар, Ю. Блютнер, Дж. Брінсмід.

В 1721 році німецький музикант і педагог Готліб Шретер (1699—1782) винайшов принципово інший механізм, у якому молоточок, прикріплений на кінці клавіші, підкидався й ударяв по струні (Prellmechanik). У другій чверті XVIII ст. виробництвом фортепіано починають займатися німецькі органі майстри, з яких найбільш Г. Зільберман (1683—1734) та Йоганн Андреас Штайн (1728—1792). Механізм Штайна (Prellzungenmechanik) одержав назву «віденського» або

«німецького» і використовувався практично без змін аж до другої чверті XIX ст., проте його недоліком лишалась слабка репетиція. З 1750-х рр. у Лондоні Йоганн Крістоф Цумпе (1735—1800) став робити чотирикутні фортепіано, комплектуючи їх трохи зміненим механізмом Крістофорі. З 1760-х рр. фортепіано широко поширюється у всіх європейських країнах та в Російській імперії.

Себастьян Ерар винайшов механіку «подвійної репетиції», що дозволяла видобувати звук при швидкому повторному натисканні з напівходу клавіші. Механіка англійської системи уможлиблювала таке повторення лише при повному піднятті клавіші, відтак демпфер встигав заглушити струну.

У середині XIX століття в Німеччині відкрилися фабрики Ю. Блютнера, К. Бехштейна, у США — Стейнвея, що довгі роки не мали собі рівних. З 1828 року донині в Австрії (Відень) існує фортепіанна фабрика Bosendorfer — найстарша з нині діючих. У XX столітті з'явилися принципово нові інструменти — електронні піаніно й синтезатори, а композитори-експериментатори почали використовувати підготовлене фортепіано.

Перший музичний твір, написаний спеціально для фортепіано, з'явився в 1732 р. (соната Лодовіко Джустріні). Однак у масовому порядку композитори почали орієнтуватися на фортепіано, а не на клавесин, сорока-п'ятдесятьма роками пізніше, у часи Гайдна й Моцарта.

Для початку необхідно повністю розслабитися, тому що будь-яка напруга може стати причиною м'язового болю. Намагайтеся тримати спину прямо.

Контролюйте свої лікті: вони не повинні бути притиснуті до тулуба. Під час гри пробуйте якнайдалі відводити їх в сторону, але не перестарайтеся!

Коли спина пряма і лікті знаходяться на певній відстані від тулуба, ви й не помітите, як допомагаючи собі корпусом виконувати музичні шедеври, ви в сто раз полегшите собі задачу!

Обов'язково поставтеся серйозно до такого питання, як постановка рук для фортепіано! Це не так складно, як здається. З чого почати?

Ось ви кладете руки на клавіші. Потім постарайтеся зібрати пальці разом, але не впритул один до одного, нехай між ними залишиться невелика відстань. При цьому кисті ваших рук з горизонтального положення теж піднімуться вгору.

Слідкуйте за тим, щоб в кистях не було напруги! Якщо спробувати що-небудь зіграти в такому положенні, то спочатку вам здасться це складним. Але якщо тренуватися так кожен день, то потім ви навіть перестанете звертати на це увагу - руки самі стануть в зручну для них позицію.

Правильна постановка рук передбачає свободу і незалежність в рухах пальців і рук під час гри на фортепіано. Якщо рука поставлена неправильно, рано чи пізно виконавець стикається з проблемою у виконанні більш складних і швидких творів. Наприклад, серед поширених помилок - постановка пальців ближче до країв білих клавіш, оттопирівання мізинців, «дерев'яні» пальці і ін.

Отже, правильна посадка за фортепіано - це пряма спина, опора на ноги і трохи опущені плечі. Під час гри на фортепіано обов'язково стежте за своїми ліктями. Вони не повинні бовтатися або заважати вам - вся тяжкість вашої руки повинна відчуватися в кінчиках пальців.

Під час гри на фортепіано уникайте різких рухів руками. Рука повинна йти настільки плавно, ніби ви пливете під водою. Обов'язково вкажіть виступи відомих піаністів і подивіться, як вони сидять за інструментом і тримають руки під час гри на фортепіано. Намагайтеся наслідувати їх. Не сідайте занадто близько до інструменту або занадто низько на стільці - це призведе до скутості плеча.

### **Будова музичного інструменту. Основні частини будови інструменту.**

Із розвитком музичних технологій, були розроблені електричні (1929), електронні (1970-ті), та цифрові піаніно (1980-ті). Перші електричні піаніно кінця 1920-х використовували металеві струни, магнітний підхоплювач, підсилювач та гучномовець. Піаніно Fender Rhodes використовуйте металеві зубці замість струн і використовуйте електромагнітні звукознімачі, схожі на електромагнітні. Отриманий електричний аналоговий сигнал можна підсилити за допомогою клавіатурного підсилювача або обробляти за допомогою блоків ефектів. Електричні фортепіано рідко використовуються в класичній музиці, проте стають популярними, особливо модель Fender Rhodes у 1970-х роках в у джаз-фьюжн, фанк- і деяких різновидах рок-музики.

Електронні піаніно, не є акустичними; вони не мають струн, зубців або молотків, але є типом синтезатора, який імітує звуки фортепіано за допомогою генераторів та фільтрів. Для відтворення звуку електронні піаніно підключаються до підсилювача клавіатури та динаміка (однак, деякі інструменти мають вбудований підсилювач та динамік). Можливе також використання інструмента в навушниках.

Цифрові піаніно, також не є акустичними і не мають струн та молоточків. Натомість вони використовують цифрові семпли фортепіанних звуків. Так само цифрові фортепіано під'єднують до підсилювачів і динаміків, використовують вбудовані динаміки інструмента, або грають у навушниках. Цифрові піаніно також мають педалі (функція яких подібна до акустичних інструментів), крім того вони можуть містити набори семпів не тільки акустичних, але й електричних фортепіано, електроорганів та інших інструментів, а також використовувати MIDI-інтерфейс для комутації з іншими MIDI-сумісними

пристроями. Якість звучання цифрових фортепіано досягається завдяки використанню набору семплів обсягом у декілька гігабайт, що включають набори семплів для кожної ноти, зіграної в різній динаміці. Додаткові семпли призначені для емуляції явищ резонансу, що виникає при грі з педаллю, відпускання клавіші і т.п. Цифрові піаніно реалізуються і у вигляді програмного забезпечення, наприклад - "Pianoteq<sup>[en]</sup>", "The Grand" та ін.

Фортепіано зсередини: видно оббиті повстю молоточки, струни (у показаному діапазоні — по 2 струни на один звук) і вірбелі, на які вони натягнуті (ліворуч зверху).

Струни фортепіано за допомогою вірбелів (кілків) натягнуті на чавунній рамі, проходячи через дискантовий і басовий штеги, приклеєні до резонансної деки (в піаніно дека знаходиться у вертикальному положенні, в роялях - в горизонтальному). У сучасних інструментах розташування струн — перехресне, тобто басові струни розташовані під кутом до дискантових, що покращує розподіл навантажень на раму. Для кожного звука існує хор струн: три для середнього й високого діапазонів, дві або одна — для нижнього. Високі струни являють собою голий полірований сталевий дріт, низькі — сталевий керн, обвитий одним, а у найнижчих струн — двома шарами мідної канителі.

Деякі фортепіано мають систему аліквотних струн, це можуть бути частини струн за штегом, або спеціальні струни (четверті у хорах), що опираються на штег, але не взаємодіють з молоточками, а резонують коливанням основних струн, надаючи звучанню особливий тембр. У корпусі фортепіано розміщується також клавішний та педальний механізми. Зовні інструмент красиво оздоблюється, як правило фанерується шпоном цінних порід деревини і полірується.

Звук у фортепіано видобувається ударом молоточка по струнах. У нейтральному положенні струни, крім найвищих півтора-двох октав, стикаються з демпферами (глушниками). При натисканні клавіш у дію приводиться пристрій з важелів, ремінців і молоточків, що називається фортепіанною механікою. Після натискання клавіші демпфер відходить від відповідного струнного хору, дозволяючи струнам вільно звучати після удару молоточком. Молоточки зазвичай оббиті фільцем (повстю). Молоточок розганяється до певної швидкості, відповідно до швидкості натискання клавіші, отримуючи таким чином більшу чи меншу енергію, що призводить до гучнішого чи тихішого звуку. Не доходючи до струни, молоточок вивільняється (ауслезунг) механікою від зв'язку з клавішою, вдаряє по хору струн, продовжуючи рухатись за інерцією, і відскакує, даючи струнам вільно звучати. Після відпускання клавіші демпфер притискається до струн і глушить звук.

Сучасні фортепіано мають дві або три (рідше — чотири) педалі. У більш ранніх інструментах для тих же цілей використовувалися висувні важелі, які піаніст повинен був натискати колінами.

Права педаль (її називають іноді просто «педаллю», тому що використовується вона найчастіше) піднімає відразу всі демпфери, завдяки чому усі струни продовжують звучати (незалежно від натискання чи відпускання окремих клавіш). Крім того, всі інші струни інструмента також починають вібрувати,

стаючи вторинним джерелом звуку. Права педаль використовується у двох цілях: зробити послідовність звуків нерозривною (*legato*) коли це неможливо зробити пальцями в силу технічних складностей, і збагатити звук новими обертонами. Існує два способи використання педалі: пряма педаль — натискання педалі перед натисканням клавіш, які потрібно затримати, і запізніла, коли педаль натискається відразу після натискання клавіші й до того, як її відпустили. Професійні піаністи використовують також терміни «пів-педаль» та «чверть-педаль», які означають неповне натиснення правої педалі, яке приглушує струни демпферами лише частково, створюючи особливий звуковий ефект. В нотах права педаль позначається буквою *P* (або скороченням *Ped.*), а її зняття — зірочкою. У музиці композиторів епох романтизму й імпресіонізму часто зустрічаються ці позначення, звичайно для додання звуку особливого колориту.

Ліва педаль використовується для послаблення звуку. У роялях це досягається зрушенням молоточків вправо так, що замість трьох струн хору вони вдаряють тільки по двох (у минулому іноді тільки по одній). У піаніно молоточки наближаються до струн. Ця педаль використовується значно рідше. У нотах вона позначається позначкою *una corda*, її зняття — позначкою *tre corde* або *tutte le corde*. Крім ослаблення звучання, використання лівої педалі при грі на роялі дозволяє пом'якшити звук, зробити його більш теплим і приглушеним за рахунок вібрації струн хору, що звільнилися.

Середня (або третя, тому що історично вона була додана останньою) педаль роялю, або педаль *sostenuto* служить для затримки обраних демпферів у піднятому стані. Демпфери, що перебувають у момент натискання середньої педалі в піднятому стані, блокуються й залишаються піднятими до зняття педалі. Інші демпфери при цьому продовжують поводитися як звичайно. Середню педаль використовують переважно в музиці зі складною музичною фактурою, коли необхідно подовжити окремі вибрані звуки (як правило в низькому регістрі), запобігаючи при цьому подовженню або забарвленню обертонами та призвуками інших.

Фортепіано вимагає правильних умов догляду, а також регулярного настроювання, тому що із часом натяг струн інструмента послабляється. Періодичність настроювання залежить від класу інструмента, якості його виготовлення, його віку, умов зберігання й експлуатації. Настроювання, як правило, провадиться не самим виконавцем, а фахівцем — майстром-настроювачем фортепіано.

Клавішні музичні інструменти (фортепіано) оснащені складним механізмом і ретельно обробленим полірованим корпусом. У зв'язку із цим вони мають потребу в дбайливому й умілому поводженні при транспортуванні, зберіганні їх у певних умовах й у постійному догляді. Основними причинами, що викликають різні дефекти й несправності невиробничого характеру в інструменті є: поштовхи й струси в ході перевезення, негативний вплив високих температур, надмірна вологість або сухість повітря, невміле поводження з інструментом у процесі настроювання, регулювання й/або ремонту.

## Модуль 2

### Набування навичок читання з аркушу та транспонування.

Робота в музичному закладі чи творчому колективі вимагає вільного та вправного володіння музичним інструментом, готовністю виконати по нотах будь-який твір без попереднього ознайомлення. Розвинення навичок гри з аркуша являють собою складну високорозвинену систему, що ґрунтується на тісному синтезі зору, слуху та моторики. Діяльність цієї системи здійснюється за участю уваги, волі, пам'яті, інтуїції та творчої уяви виконавця. Швидко запам'ятовуючи новий уривок музики і передаючи для реалізації в звуках одержану інформацію рукам. Виконавши перший уривок, необхідно переносити погляд на другий уривок і т.д. Звідси випливає те, що для швидкого читання з аркуша, виконавець повинен: впевнено, не відчуваючи потреби в постійній підтримці зором, орієнтуватись руками та пальцями на клавіатурі; цупко, хоч і не надовго, але з

«одного погляду» - точно запам'ятовувати невеличкі уривки нотного тексту; вміти швидко, майже автоматично, знаходити зручну аплікатуру для виконання тексту будь-якої складності фактури. Основні риси читання з аркуша: гра твору в належному темпі, безупинна, цілісна, без одночасного виправлення помилок та повернення до того, що зіграно раніше; вміння визначити у незнайомій музиці основне та головне, що розкриває її художній зміст. Аналіз основних елементів, з яких складається навик гри з аркуша. Впевнене знання розташування нот на інструменті. Розпізнавання типових мелодичних та гармонічних зворотів: гами, арпеджіо, акорди, їх послідовності. Сприйняття та запам'ятовування, виконання. Аплікатурна техніка. Швидкість і точність моторної реакції. Вміння вільно володіти навиком читання з аркушу не перестає бути нагальною потребою для представників музичних професій.

### Набування навичок підбору на слух

Музично-слухова уява виникає в процесі музичної діяльності і є результатом слухових вражень. В процесі навчання гри на додатковому інструменті підбір на слух є ефективним методом музичного розвитку студентів і має велике практичне значення у розвитку музичних здібностей і можливостей. Активний розвиток музичних здібностей в процесі виконавської діяльності, виховання творчої ініціативи відбувається в процесі самостійного підбору на слух знайомих мелодій, в пошуках осмислених засобів їх відтворення. Ці види музичної діяльності активно впливають на виховання музичної уяви та творчої ініціативи. Вірно побудований процес формування навичок підбору на слух обов'язково приведе до розвитку слухової уяви, а також і до розвитку внутрішнього слуху. Почути в реальному звучанні, подумки уявити собі і знову відтворити в реальне звучання на певній висоті - такий процес підбору на слух. Чим краще розвивається музично-слухова уява, і чим вона активніша, тим краще розвивається музична пам'ять. Підбір на слух можна починати після того, як студент добре запам'ятав мелодію. Тоді він зможе відшукати звуки мелодії на клавіатурі. У формуванні музичної уяви та в запам'ятовуванні головну роль відіграє процес мислення та ціленаправлена увага. Емоційне сприйняття

музичного матеріалу, його зміст і форма подачі однаково впливає на швидкість запам'ятовування та на формування відповідних уявлень. Оперування музично-слуховими уявами та процес запам'ятовування потребують систематичних вправ. Розвиток звуковисотних, ритмічних і тембрових уяви. Що дає підбір на слух: виховання активності і самостійності у вирішенні звуковисотних завдань (розвиток внутрішнього слуху); дієвість оперування слуховими уявами: потрібно уважно слухати, активно уявляти собі почуте, вірно відтворювати; удосконалення слухового самоконтролю, що вкрай важливо для розвитку і якості виконання; залучення до широкого кола музичних явищ через безпосереднє їх відтворення на інструменті; розвиток особистої ініціативи, дає можливість вільно імпровізувати.

### **Модуль 3**

#### **Теоретичний аналіз програмних творів. Твори крупної форми. Написати анотацію.**

Аналіз взаємозв'язку музичної форми з образно-художнім змістом твору: музична форма; особливості образного змісту музичного твору. Метроритм: розмір твору, характер ритмічної пульсації і особливості ритмічної структури твору; характер ритмічного руху (рівномірний, пунктирний, наявність різних ритмічних малюнків). Темп: основний і відхилення; агогіка (в зв'язку з компози-торськими вказівками, характером твору і його образним змістом). Ладотональний план: основна тональність, відхилення, модуляції (відмітити зв'язок між обраною композитором то-нальністю і художньо-образним змістом твору). Фактура. Мелодика: особливості мелодичного матеріалу в зв'язку з загальним поетичним, художнім змістом твору (характер, настрої основного мелодичного матеріалу тощо). Динаміка: загальний динамічний розвиток; кульмінації в зв'язку з особливостями форми, мелодичного розвитку, дра-матургії; відповідність чи розходження динамічного і агогічного планів. Гармонія. Інтерваліка. Голосоведення. Розібрати фактуру та аплікатуру творів з репертуару.

До творів великої форми відносяться рондо, соната, варіації. Розвиток музичного мислення. Варіаційна форма - це форма, побудована на повторенні вихідної теми з її перетворенням, причому цих повторень повинно бути не менше двох, для того щоб виникла форму музичного твору можна було віднести до варіаційної.

Рондо - ще одна широко поширена форма музичних творів. Ви, напевно, знаєте, що в перекладі на російську мову з французького слово "Рондо" означає "коло". В основу сонатної форми покладаються дві основні теми - одну з них називають "Головною" (Ту, яка звучить першою), другу - "Побічної". Ці назви означають, що одна з тем проходить в головній тональності, а друга - в побічній (домінантній, наприклад, або паралельній). Разом ці теми проходять різні випробування в розробці, а потім в репризі зазвичай і та, і інша звучать в одній і тій же тональності. Фуга будується на одній темі, яка потім багато разів по черзі повторюється в незмінному вигляді в різних голосах (у різних інструментів). Жанрово-композиційна структура твору.



План анотації: відомості про композитора, епоху в яку він жив, його творчість; концептуальний аналіз (ідейно-змістовий); образно-драматургічний аналіз; тематичний аналіз; інтонаційний аналіз; аналіз засобів виразності; акустичні методи; форма.

### **Значення технічної майстерності у виконавській практиці музиканта.**

#### **Розібрати особливості нотного тексту програмних етюдів**

Найважливішим фактором, що дає можливість виконавцю відтворити життєву суть художнього твору є свобода. Свобода у мистецтві вимагає досконалої технічної майстерності, коли техніка переростає у інший вимір- свободу виконання. Розвиток техніки, як підвалини майбутньої свободи виконавця є невід'ємною і необхідною складовою виконавця. Говорячи про художню майстерність музиканта-виконавця, слід зауважити, що серед значної кількості чинників, від яких залежить рівень цієї майстерності, варто виділити: технічні засоби гри на інструменті, пізнавальні психічні процеси, емоційно-вольову сферу та індивідуально-типологічні властивості музиканта. Виховувати уміння працювати над технічними прийомами у поєднанні із інтонаційними, і головне, найбільш вагоме, - допомогти природному розвитку індивідуальності.

Напрями формування техніки виконавця, що в широкому розумінні розглядається як система психомоторних навичок, спрямована на художньо-повноцінне втілення музичного твору за допомогою інструмента.

Технічна підготовка відбуватиметься як безпосередньо в процесі вивчення музичних творів, так і під впливом спеціально написаного інструктивного матеріалу (етюдів, гам, вправ). Вивчення технічного матеріалу в зв'язку з конкретним художнім твором має три функції: 1) підготовчу, 2) зміцнюючу і 3) виправляючу.

Гра вправ обов'язково повинна відзначатися достатньою різноманітністю, бо лише тоді вона розвиває потрібні для художньої гри навички. Гами й арпеджіо — це універсальний, найдійовіший вид вправ, який дає матеріал для засвоєння майже всієї техніки. Етюди можна поділити на так звані тренувальні й художні. У тренувальних етюдах переважає однотипна фактура з використанням, головним чином, одного технічного прийому (штрих, трель тощо). Так звані художні етюди включають у себе більшу кількість різнорідних засобів техніки і значно різноманітніші за фактурою та за ритмом. Обидва види етюдів потрібні в педагогічній практиці.

При аналізі нотного тексту етюдів треба звернути увагу: форма та гармонічна структура; види техніки; завдання в роботі над технікою; варіанти роботи над технікою. При виборі засобів подолання технічних труднощів: уявлення про звучання; технічним прийомам; фактури етюдів; аплікатурні прийоми.

## **Модуль 4**

### **Теоретичний аналіз програмних творів. Робота над поліфонічним твором. Нотний текст, темою і голосоведіння у поліфонічному творі.**

Теоретичний аналіз програмних творів: відомості про композитора, епоху в яку він жив, його творчість; концептуальний аналіз (ідейно-змістовий); образно-

драматургічний аналіз; тематичний аналіз; інтонаційний аналіз; аналіз засобів виразності; акустичні методи; форма.

Поліфонічний твір. Поліфонія – вид багатоголосся, у якому окремі мелодії, або групи мелодій мають самостійне значення і самостійний інтонаційно- ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів та незбігання в різних голосах каденцій, цезур, кульмінацій, акцентів та ін. Вивчення поліфонічної фактури: поліфонічне слухове мислення, володіння поліфонічною фактурою вибір матеріалу за принципом поступового зростання складності; початкове вивчення з матеріалу, оснований на українській народній музиці. Підголоскова поліфонія, імітаційна поліфонія, канонічний склад; інвенція; фуга. Аналіз поліфонічного жанру в українській музиці.

**Теоретичний, гармонічний аналіз програмних творів.  
Жанрово- композиційна структура твору великої форми.  
Етапи розучування творів великої форми.**

Теоретичний, гармонічний аналіз програмних творів: відомості про композитора, епоху в яку він жив, його творчість; концептуальний аналіз (ідейно- змістовий); образно-драматургічний аналіз; тематичний аналіз; інтонаційний аналіз; аналіз засобів виразності; акустичні методи; форма; визначити основні завдання, які постають перед виконавцем музичного твору; ознайомитися з методами визначення змісту музичного твору; розглянути етапи репетиційної роботи музиканта-виконавця.

Основи поєднання акордів в музичному творі; правила голосоведіння під час поєднання акордів; логічні закономірності використання того чи іншого акорду й звороту при у гармонізації музичного твору; гармонічний аналіз.

Аналіз взаємозв'язку музичної форми з образно-художнім змістом твору: музична форма; особливості образного змісту музичного твору. Метроритм: розмір твору, характер ритмічної пульсації і особливості ритмічної структури твору; характер ритмічного руху (рівномірний, пунктирний, наявність різних ритмічних малюнків). Темп: основний і відхилення; агогіка (в зв'язку з компози-торськими вказівками, характером твору і його образним змістом). Ладотональний план: основна тональність, відхилення, модуляції (відмітити зв'язок між обраною композитором то-нальністю і художньо-образним змістом твору). Фактура. Мелодика: особливості мелодичного матеріалу в зв'язку з загальним поетичним, художнім змістом твору (характер, настрої основного мелодичного матеріалу тощо). Динаміка: загальний динамічний розвиток; кульмінації в зв'язку з особливостями форми, мелодичного розвитку, дра-матургії; відповідність чи розходження динамічного і агогічного планів. Гармонія. Інтерваліка. Голосоведення. Розібрати фактуру та аплікатуру творів з репертуару.

Визначення змісту музичного твору. Розподіл по фразах і визначення емоційного настрою кожної з них. Визначення кульмінацій. Визначення форми і загальної кульмінації. Реалізація виконавського задуму твору.

***Практична робота:***

**Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди.**

Якість звуку залежить від характеру і засобів нажаття клавіші. Вибираючи аплікатуру слід враховувати такі положення: по можливості використовувати природну розташованість пальців на клавіатурі; повторюючи пасаж або іншу послідовність слід зберегти першочергову аплікатуру; якщо пасаж складається з гами чи арпеджіо, то цей уривок повинен виконуватись зберігаючи відповідну аплікатуру гами або арпеджіо; уникати повторення одним і тим самим пальцем виконання сусідніх нот; при повторенні однієї тієї самої ноти більш двох раз зміна пальців обов'язкова. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (*legato*, *nonlegato*, *staccato*) у гамах для досягнення відповідного темпу. Таким самим чином слід систематично відпрацьовувати подолання технічних труднощів, які пов'язані з вивченням таких прийомів: послідовне натискання двох сусідніх клавіш одним пальцем, шляхом ковзання з однієї клавіші на іншу. Це застосовується при виконанні подвійних нот, акордів, п'єс поліфонічного складу, а також при великому розтягуванні пальців; послідовне притискання однієї клавіші при повільному або швидкому повторенні одного і того самого звуку (репетиції). Таке повторення відбувається, в залежності від художніх вимог, або одним і тим самим пальцем, або двома, трьома, пальцями у послідовному чергуванні; зміна пальців на одній і тій самій клавіші у безперервному звучанні, пристосовується частіше за все у поліфонічних уривках, де необхідно тривало витримувати звук при одночасному русі в інших голосах.

Зручна аплікатура значно полегшує виконання музичного твору, сприяє відпрацюванню швидкості пальців, якісного видобування звуків, полегшує подолання різних технічних труднощів. Вірна аплікатура необхідна для природного положення пальців руки і забезпечує вільні плавні рухи.

### ***Орієнтовна програма технічного матеріалу:***

#### **Модуль 1**

Беркович І. Маленькі етюд №№1-30

Гедіке О Тв.32 мелодійних етюдів для початківців:№2,3,7

#### **Модуль 2**

Шітге А. Тв.108.25 маленьких етюдів:№№1-15

#### **Модуль 3**

Вибрані етюд зарубіжних композиторів для фортепіано .Вип.1  
№№2-29

#### **Модуль 4**

Лемуан А. 50 характерних прогресивних етюдів  
№№4,5,9,11,12,15 Ревуцький Л. Етюд

### **Практична творча робота над музичними творами**

Схема роботи над музичним твором з урахуванням його комплексного аналізу

- 1 Визначення змісту музичного твору:
  - через читання нот з листа – визначення характеру;
  - читання та аналіз літератури (музична енциклопедія, історія музики, монографія).
- 2 Виявлення технічних труднощів та їх подолання:
  - розстановка аплікатури;
  - використання вправ;
  - відпрацювання складних пасажів.
- 3 Втілення логіки розвитку музичного твору:
  - поділ твору на частини і визначення кульмінацій;
  - поділ на фрази і визначення у них кульмінацій;
  - визначення характеру кожної фрази і їх співвідношень.
- 4 Підготовка до концертного виступу:
  - аналіз акустики місця виступу (вологість або сухість в аудиторії);
  - визначення найкращої точки звучання на сцені;
  - коригування звучання з урахуванням наповнюваності аудиторії.

***Орієнтовна програма музичних творів:***

**Модуль 1**

Веснянка. Українська народна пісня.

Обробка А. Талакіна

Людкевич С. Старовинна пісня.

Лисенко В. 24 дитячі п'єси

Б. Антюфєєв. Весела пісенька

Я. Кепітис. Ранок в лісі

**Модуль 2**

Соловейко. Українська народна пісня Зяблік.

Українська народна пісня

Скорик М. Простенька мелодія

Чеська народна мелодія.

В. А. Моцарт. Вальс

Л. Бетховен. Народний танець

А. Гедике. Весела пісня

**Модуль 3**

Стоїть гора високая. Українська народна пісня

А. Вивальди, Largo

Б. Барток, Вальс

Б. Барток. Дитяча пісенька

Л. Ревуцкій. Веснянка

К. Вебер. Колискова

К. Мясков. Весела пісенька

Ж.Косма Опавшие листья  
М. Шмітц. Маленька колискова

#### **Модуль 4**

Ой, під горою.  
Украинская народная песня Метелиця.  
Український народний танець  
Хачатурян А. Андантіно  
Дж.Дассен, Тобі  
Ф. Шуберт. Вальс  
С.Джоплін, Тема з «The Entertainer»  
В.Косенко, 24 дитячих творів для фортепіано

#### **Практична творча робота над творами крупної форми.**

Ознайомитись з нотним текстом (за інструментом або без нього);  
Накопичити якомога більше інформації про форму, стиль, жанр та інші особливості музики, а також про особистісні й творчі особливості композитора;  
Здійснити творчу переробку всієї наявної інформації – адекватно сприйняти і творчо переробити музичну інформацію з урахуванням наявних уявлень і еталонів, що зберігаються у пам'яті та створити на основі такої переробки концептуальну модель інтерпретації.

Робота над деталями музичного твору (етап виявлення технічних складнощів та їх подолання).

Визначення і класифікацію деталей за такими критеріями як темп, технічні труднощі, форма, новизна і т. н.

Обробка деталей відповідно до уявлень про місце і роль кожної з них у структурі інтерпретації: об'єднання більш дрібних деталей у більші; раціоналізацію слухових і моторних уявлень. Одночасно з цим відбувається конкретизація ідеального музичного образу.

Створення цілісного музичного образу. Підготовка до концертного виступу

#### ***Орієнтовна програма музичних творів***

#### **Модуль 3**

Э. Хагагортян. Сонатіна.  
И.С.Бах. Менуэт соль мажор. З "Нотного зошити Анни Магдалени Бах"  
В. Моцарт. Сонатіна  
Л. Бетховен Сонатіна ***G-dur*** I ч. КулауФ. Варіації

#### **Модуль 4**

І. Альбеніс Астурія  
В. Сорока Маленька сонатіна  
Е. Гріг Вальс ***a-moll***  
І. Шамо Скерцо  
Кулау Ф. Сонатіна I ч.

## Підбір по слуху

Завдання: виховання активності і самостійності у вирішенні звуковисотних завдань (розвиток внутрішнього слуху); дієвість оперування слуховими уявами: потрібно уважно слухати, активно уявляти собі почуте, вірно відтворювати; удосконалення слухового самоконтролю, що вкрай важливо для розвитку і якості виконання; залучення до широкого кола музичних явищ через безпосереднє їх відтворення на інструменті; розвиток особистої ініціативи, дає можливість вільно імпровізувати.

### *Орієнтовна програма музичних творів*

#### **Модуль 2**

Українська народна пісня Ой там на горі січ іде  
Видавала мене мати за діда старого  
Видно хату, видно хату, видно й грушу  
Гаєм, хлопці, гаєм, хлопці  
Галинко моя, щибетушко Гандзю,  
Гандзю кучерява  
Гей, люди їдуть по ліщину  
Гей, там на горі тернина  
Гей, хороша молодичка моргала на мене

#### **Модуль 3**

О. Злотник Дівчинка Весна  
А. Зіневич Голос землі  
А. Зіневич Осіння ніч  
В. Домшинський Вишенька-черешенька  
В. Домшинський Медова нічка  
Л. Нечипорук Доля

#### **Модуль 4**

Енніо Морріконе «Chi Mai»  
Ніно Рота «Хрещений батько»  
The Beatles «Yesterday»  
Різдвяна пісня «We Wish You A Merry Christmas»  
Андре Попп «Небесне кохання»  
Аріель Рамірес «Мандрівники»

### **Читання з аркушу *Орієнтовна програма музичних творів***

#### **Модуль 2**

Українські народні пісні:  
Ой чий то Кінь стоїть  
До Святого Миколая (Ой, хто, хто Миколая любить)  
Ой у вишневому садку

Ти ж мене підманула  
Зеленеє жито зелене  
Ой ходить сон коло вікон (Колискова)  
Бог предвічний народився  
Добрий вечір тобі, пане господарю!  
Добрий вечір тобі, пане господарю  
Ой на Горі тай Женці жнуть  
Котику Сіренький Котику Біленький (Колискова - Світові-Дитині)  
Сонце низенько (Пісня з п'єси "Наталка-Полтавка")  
Ой, летіла стріла

### **Модуль 3**

Г. Фрід. Пляска  
П. Лондонов. Вальс  
Калач. Українська народна пісня  
Р. Шуман. Марш  
Добри вечір, дівчино. Українська народна пісня  
А. Гречанінов. Осіння пісенька  
М. Раухвергер. Пастуші награвання К. Вебер. Колискова  
Х. Глюк. Мелодія  
Е. Гріг. Лісова пісня  
Дивлюсь я на небо. Українська народна пісня.  
Обробка С. Рубінштейна. Вяндра. Естонський народний танець

### **Модуль 4**

С. Разоренов. Роздум  
З. Хабибуллин. Метелик  
Аннушка. Чешская народная песня  
Е. Чернявська. Пісенка  
Ж. Арман. П'єса  
Ю. Щуровский. Казак  
Букурія. Молдовський народний танець  
Обробка Н. Лебедевої Дойна. Молдовська народна пісня.  
Обробка С. Златова.  
Якщо я прийду. Угорська народна пісня.  
Обробка Б. Бартока.  
Летить галка через балку. Українська народна пісня.  
Обробка М. Ризоля Ой, хмариться, дощ буде.

### **Практична творча робота – поліфонічної фактури.**

Вивчення творів поліфонічної фактури формує гармонічний, тембральний слух, чуття поліфонічної багатозвучної фактури. Початковий поліфонічний репертуар повинен складатись з доступних обробок народних пісень підголоскового викладу, твори повинні бути прості, змістовні, з яскраво вираженою кульмінацією. У роботі над такого роду матеріалом увага повинна бути

зосереджена на інтонуванні мелодії.

**Орієнтовна програма музичних творів**

**Модуль 4**

И.-С. Бах. Ария соль-минор.

О. Гедике Сарабанда

Обр. М. Леонтовича «Чого, Івасю, змарнів»

Обр. М. Леонтовича «Над річкою бережком»

Обр. М. Лисенко «На горі, нагорі»

**6.2. Структура освітнього компоненту**

ТЕМА	Кількість годин										
	Всього	Денна форма					Заочна форма				
		У тому числі					У тому числі				
		лекції	семінари	Практ.	Індивід. роб.	Самос.робота	Всього	Лекції	семінари	Практичні	Індивід.
<b>МОДУЛЬ 1.</b>											
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1</b>											
Тема 1. Мета та завдання курсу. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Історичні відомості про музичний інструмент. Еволюція та розвиток виконавської майстерності гри на музичному інструменті. Посадка, постановка рук.	4			2	2	4					4
Тема 2. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (legato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	5			3	2	5				1	4
Тема 3. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори з репертуару 1 класів ДМШ	6			3	3	6				1	5
<b>Поточний вид контролю</b>											
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2</b>											
Тема 4. Будова музичного інструменту. Основні частини будови інструменту.	4			2	2	4					4
Тема 5. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (nonlegato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	5			3	2	5				1	4



Тема 6. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори з репертуару 2 класу ДМШ	6				3	3	6				1	5
<b>Модульний контроль знань. Диференційований залік</b>												
<b>Всього за модулем</b>	<b>30</b>				<b>16</b>	<b>14</b>	<b>30</b>				<b>4</b>	<b>26</b>
<b>МОДУЛЬ 2</b>												
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3</b>												
Тема 7. Набування навичок читання з аркушу та транспонування.	4				2	2	4					4
Тема 8. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (staccato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	5				3	2	5				1	4
Тема 9. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори, один з яких транспонувати. Читання з аркушу 4-5 музичних творів.	6				3	3	6				1	5
<b>Поточний контроль знань</b>												
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4</b>												
Тема 10. Набування навичок підбору на слух	4				2	2	4					4
Тема 11. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (legato, nonlegato, staccato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	5				3	2	5				1	4
Тема 12. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори. Підібрати на слух 4-5 твори пісенного репертуару.	6				3	3	6				1	5
<b>Модульний контроль знань. Диференційований залік</b>												
<b>Всього за модулем</b>	<b>30</b>				<b>16</b>	<b>14</b>	<b>30</b>				<b>4</b>	<b>26</b>
<b>МОДУЛЬ 3</b>												
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5</b>												
Тема 13. Теоретичний аналіз програмних творів. Розібрати фактуру та аплікатуру творів з репертуару. Ознайомитись з жанрово-композиційною структурою твору великої форми, п'єси. Написати анотацію.	4				2	2	4					4
Тема 14. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності	5				3	2	5				1	4
Тема 15. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з яких крупної форми.	6				3	3	6				1	5

<b>Поточний контроль знань</b>											
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6</b>											
Тема 16. Значення технічної майстерності у виконавській практиці музиканта. Розібрати особливості нотного тексту програмних етюдів	4				2	2	4				4
Тема 17. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності	5				3	2	5			1	4
Тема 18. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерні музичні твори, підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	6				3	3	6			1	5
<b>Модульний контроль знань. Диференційований залік</b>											
<b>Всього за модулем</b>	<b>30</b>				<b>16</b>	<b>14</b>	<b>30</b>			<b>4</b>	<b>26</b>
<b>МОДУЛЬ 4</b>											
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7</b>											
Тема 19. Теоретичний аналіз програмних творів. Робота над поліфонічним твором. нотний текст, темою і голосоведіння у поліфонічному творі.	4				2	2	4				4
Тема 20. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності при роботі над гамами, вправами, етюдами.	5				3	2	5			1	4
Тема 21. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з творів – поліфонічної фактури. Підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	6				3	3	6			2	4
<b>Поточний контроль знань</b>											
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8</b>											
Тема 22. Теоретичний, гармонічний аналіз програмних творів. Жанрово-композиційна структура твору великої форми. Етапи розучування творів великої форми.	4				2	2	4				4
Тема 23. Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності.	5				3	2	5			1	4

Тема 24. Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерні музичні твори один з яких крупної форми, підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	6				3	3	6				2	4
<b>Модульний контроль знань. Диференційований залік</b>												
<b>Всього за модулем</b>	<b>30</b>				<b>16</b>	<b>14</b>	<b>30</b>				<b>6</b>	<b>24</b>
<b>Всього</b>	<b>120</b>				<b>64</b>	<b>56</b>	<b>120</b>				<b>18</b>	<b>102</b>

## 7. ТЕМИ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Аудиторна робота	кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Мета та завдання курсу. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Історичні відомості про музичний інструмент. Еволюція та розвиток виконавської майстерності гри на музичному інструменті. Посадка, постановка рук.	2	
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (legato, nonlegato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	6	2
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори з репертуару 1, 2 класів ДМШ	6	2
Будова музичного інструменту. Основні частини будови інструменту.	2	
Набування навичок читання з аркушу та транспонування.	2	
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (legato, nonlegato, staccato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	6	2
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори, один з яких транспонувати. Читання з аркушу 4-5 музичних творів.	6	2
Набування навичок підбору на слух	2	
Теоретичний аналіз програмних творів. Розібрати фактуру та аплікатуру творів з репертуару. Ознайомитись з жанрово-композиційною структурою твору великої форми, п'єси. Написати анотацію.	2	
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності	6	2
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з яких крупної форми.	6	2
Тема 16. Значення технічної майстерності у виконавській практиці музиканта. Розібрати особливості нотного тексту програмних етюдів	2	
Теоретичний аналіз програмних творів. Робота над поліфонічним твором. нотний текст, темою і голосоведіння у поліфонічному творі.	2	
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності при роботі над гаммами, вправами, етюдами.	6	2
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з творів – поліфонічної фактури. Підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	6	4
Теоретичний, гармонічний аналіз програмних творів. Жанрово-композиційна структура твору великої форми. Етапи розумування творів великої форми.	2	
<b>Всього</b>	<b>64</b>	<b>18</b>

## 8. САМОСТІЙНА РОБОТА

- Практична творча робота над музичними творами.
- Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності.
- Самостійне опрацювання теоретичних тем за програмою.
- Теоретичний аналіз програмних творів.
- Гармонічний аналіз програмних творів
- Педагогічний аналіз програмних творів.
- Підготовка до написання та оформлення курсової роботи

Завдання самостійної роботи	кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Мета та завдання курсу. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Історичні відомості про музичний інструмент. Еволюція та розвиток виконавської майстерності гри на музичному інструменті. Посадка, постановка рук.	2	4
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (legato, nonlegato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	4	8
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори з репертуару 1, 2 класів ДМШ	6	10
Будова музичного інструменту. Основні частини будови інструменту.	2	4
Набування навичок читання з аркушу та транспонування.	2	4
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Вивчити відповідну аплікатуру, виконувати штрихами (staccato) у гамах для досягнення відповідного темпу.	4	8
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерних музичних твори, один з яких транспонувати. Читання з аркушу 4-5 музичних творів.	3	5
Набування навичок підбору на слух	2	4
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори. Підібрати на слух 4-5 твори пісенного репертуару.	3	5
Теоретичний аналіз програмних творів. Розібрати фактуру та аплікатуру творів з репертуару. Ознайомитись з жанрово-композиційною структурою твору великої форми, п'єси. Написати анотацію	2	4
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності	4	8
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з яких крупної форми.	3	5
Значення технічної майстерності у виконавській практиці музиканта. Розібрати особливості нотного тексту програмних етюдів	2	4
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерні музичні твори, підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	3	5
Теоретичний аналіз програмних творів. Робота над поліфонічним твором. нотний текст, темою і голосоведіння у поліфонічному творі.	2	4
Технічний музичний матеріал: вправи, гами, етюди. Удосконалення технічної майстерності при роботі над гамами, вправами, етюдами.	4	8

Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 музичних твори, один з творів – поліфонічної фактури. Підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	3	4
Практична творча робота над музичними творами: вивчити 2 різнохарактерні музичні твори один з яких крупної форми, підбір по слуху 2-3 творів пісенного репертуару. Читання з аркушу 2-3 творів	3	4
Теоретичний, гармонічний аналіз програмних творів. Жанрово-композиційна структура твору великої форми. Етапи розучування творів великої форми.	2	4
<b>Всього</b>	<b>56</b>	<b>102</b>

## 9. Методичні рекомендації

Майбутньому артисту естради необхідно розширювати свої професійні творчі уявлення, прослуховуючи записи виступів видатних майстрів всесвітнього рівня, аналізуючи стиль виконання, емоційно-психологічну насиченість гри, технічний рівень тощо. Така самостійна робота допоможе формуванню художнього смаку та пошуку власної виконавської манери.

*Зміст уроку:*

- 1 Перевірка вивченого.
- 2 Нові завдання ( розбір твору).
- 3 Домашнє завдання.

Як правило, на одному уроці неможливо однаково глибоко і досконально займатися всіма творами програми; на це не вистачить часу і уваги учня. Тому або прослуховується увесь репертуар і даються загальні вказівки, або обирається для детальної роботи декілька творів. Вибір творів для роботи на уроці не може бути випадковим. Не можна допускати, щоб ті чи інші розділи репертуару залишалися тривалий час без уваги. Різноплановість мети занять вимагає від педагога вміння вести навчання в усіх напрямках, свідомо, коли цього потребують конкретні умови, висуваючи на перший план той чи інший аспект. Крім роботи над творами, яка займає основне місце, на уроці обов'язкове виконання гам, арпеджіо, інших вправ. Також у ході уроку здійснюється робота з розвитку навичок читання з аркуша.

Одна з важливих проблем – взаємозв'язок уроку і домашнього завдання. Те, наскільки змістовним і цікавим був урок для здобувача вищої освіти, позначиться і на його наступній самостійній роботі. У цьому одне з призначень уроку – викликати відповідну реакцію учня, систематизувати пізнане і працювати далі самому. Розвиваючи, поглиблюючи інтерес до музики, треба навчати учня займатися самостійно, привити любов до самого процесу праці на інструменті. Працюючи в класі додаткового музичного інструменту, необхідно поступово ознайомлювати здобувача вищої освіти з музичними поняттями і термінологією. Виховання такої грамотності полегшує розуміння та усвідомлення твору, що вивчається, його структури, допомагає свідомому слуханню, вмінню орієнтуватись у творі, привчає мислити по-музичному. Поступово усвідомлення творів програми стає невід'ємною частиною прочитання тексту.

Існує чотири музично-дидактичних принципи, завдяки яким досягається максимальний розвиток у навчанні і які в комплексі здатні створити досить стійкий фундамент навчання:

- 1 Збільшення об'єму використаного у навчально-педагогічній діяльності матеріалу, розширення репертуарних рамок за рахунок звернення до максимально великої кількості музичних творів, художньо-стильових явищ мистецтва.
- 2 Прискорення темпів вивчення визначеної частини навчального матеріалу, відмова від непомірно довгих термінів роботи над музичними творами, установка на оволодіння необхідними виконавськими навичками і вміннями за короткий час.
- 3 Використання в ході уроку якнайбільшої кількості музично-теоретичних та музично-історичних матеріалів, збагачення свідомості учня системою уявлень і знань, пов'язаних із конкретним матеріалом.
- 4 Необхідність такої роботи з матеріалом, у ході якої максимально виявляється самостійність та творча ініціатива здобувача вищої освіти.

Вивчення твору являє собою цілісний процес, який має три етапи:

- 1 ознайомлення з твором і його розбір;
- 2 подолання загальних і часткових труднощів, пов'язаних із виконанням деталей;
- 3 зібрання всіх розділів твору у єдине ціле, робота над ним.

Читання з аркуша являє собою форму діяльності, що відкриває сприятливі можливості для всебічного і широкого ознайомлення з музичною літературою, забезпечує постійну появу нових музичних явищ, зміну вражень, інтенсивний приплив різнохарактерної музичної інформації. У процесі читання нот з аркуша повною мірою виявляють себе основні дидактичні принципи розвиваючого навчання:

- 1 збільшення музичного матеріалу, що засвоюється під час навчання;
- 2 прискорення темпів його засвоєння.

Працюючи над формуванням навичок читання з аркуша, слід враховувати наступне:

Під час читання з аркуша немає необхідності виконувати всі нотні знаки.

- 1 Принцип: мінімум нот – максимум музики. Текстовим скороченням і полегшенням підлягають фонові гармонійні звукоутворення (фігураційні орнаменти, акордові комплекси), мелодійні малюнки, як і басы вимагають себе обережного ставлення.
- 2 Увага граючого під час читання з аркуша повинна бути спрямована на розпізнавання у нотному тексті й відтворення більш-менш закінчених, структурно завершених музичних думок. Тільки гра за фразами спроможна надати процесу читання усвідомленості, внутрішньої логіки та емоційного забарвлення.
- 3 Перед тим як читати музику безпосередньо за інструментом, слід ознайомитися з нею, прочитавши її подумки, програти подумки. Огляд і таке ознайомлення з новим музичним матеріалом дає змогу сконцентруватися на змісті музики, її формі та побудові, інтонаційних, гармонійних і ритмічних

властивостях. Після попереднього прочитання твору подумки, він читається за інструментом значно легше і точніше, суттєво зменшується кількість помилок та ігрових огріхів, виконання стає більш вільним, художнім.

У формуванні навичок транспонування суттєво допомагають:

- 1 знання основ гармонії та вміння їх застосувати у практичній діяльності (виконання різних гармонічних послідовностей);
- 2 опанування аплікатурними формулами гам, арпеджіо, акордів у всіх тональностях.

Для засвоєння навичок транспонування можна запропонувати ряд методичних прийомів:

- 1 грати в різних тональностях послідовності з 4-5 акордів, що несуть основні функції тональності;
- 2 вирізнити з п'єси різноманітні кадансові побудови і зіграти їх у різних тональностях.

У роботі над розвитком вміння підбирати на слух пропонується застосовувати наступну послідовність:

- заспівати про себе чи вголос певну мелодію, визначити її тональність, розмір;
- заграти мелодію на інструменті, осмислити логіку ритмічного і гармонічного розвитку;
- підібрати бас і гармонічний (акордовий) супровід мелодії;
- заспівати мелодію, виконуючи на інструменті супровід.

Читання з аркуша, гра на слух, транспонування пов'язані з процесом музичного сприйняття, яке значною мірою залежить від рівня розвитку внутрішнього слуху музиканта. Основою ж внутрішнього слуху є здатність вільного оперування музично-слуховою уявою, яка, в свою чергу, пов'язана з активізацією процесу мислення.

## **10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

- формування умінь та навичок;
- застосування в процесі навчання знань міждисциплінарних дисциплін;
- закріплення умінь та навичок
- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль;
- словесні – розповідь, пояснення;
- наочні – власний показ за інструментом, ілюстрація;
- частково-пошуковий;
- метод проблемного викладання.

## **11. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА**

*Технічні засоби:*

- Комп'ютер (ноутбук)

**Обладнання:**

- Фортепіано
- Клавіші (синтезатор)

**Програмне забезпечення:**

- Положення про навчальний процес
- Положення про самостійну роботу здобувача вищої освіти
- Положення про контрольні заходи Навчальний план
- Освітня професійна програма Силабус
- Наукова, навчальна та методична література, електронні ресурси

## 12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1 Бай Бінь. Формування звуко-тембральних уявлень майбутніх учителів музики в процесі фортепіанного навчання [Текст] : автореф. дис канд. пед. наук : 13.00.02 / Бай Бінь ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К., 2014. - 21 с.
- 2 Гусєв, Ігор Іванович. Джазові та естрадні п'єси українських композиторів для фортепіано [Ноти] / І. І. Гусєв, Расім Рамазанов. - Вінниця : Нова книга, 2008. - 68 с.
- 3 Давидов, Сергій Петрович. Фактурна організація джазового твору (на матеріалі фортепіанного мистецтва) [Текст] : автореф. дис канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Давидов Сергій Петрович ; Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. - Харків, 2015. - 20 с.
- 4 Дружинець М. Музичне естрадне мистецтво: жанрово стильова специфіка та еволюція. <https://ws-conference.com/webofscholar> 8(26), Vol.2, August 2018
- 5 Н. Ю. Зимогляд. Фортепіанне виконавство України в 30-ті рр. Хх ст Культура України. Випуск 45. 2014
- 6 Зеленін В. В. Психолого-педагогічні умови професійної самоактуалізації музикантів-виконавців : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / В. В. Зеленін; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К., 2012. - 20 с.
- 7 Капелюшок-Войченко, О. М. Вплив джазової музики на оновлення змісту навчання сучасної молоді України. Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/SOC\\_Gum/mz/](http://www.nbu.gov.ua/portal/SOC_Gum/mz/) 2010
- 8 В.Г. Кіреєва, Н.І. Логвиненко. Сучасні тенденції українського фортепіанного репертуару. «Наука. Релігія. Суспільство» № 1'2012.
- 9 Кузнецова В. Методика навчання гри на інструменті (фортепіано) Програма, конспект для вищих закладів культури і мистецтв першого і другого рівнів акредитації, Вінниця, «нова книга», 2010.
- 10 Лозенко К. О. Синестезія як спосіб осягнення смислу музичного твору: теорія і практика ХХ - початку ХХІ століть : автореф. дис канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / К. О. Лозенко; Харків. нац. ун-т мистецтв ім.
- 13



- І.П. Котляревського. - Харків, 2016.
- 14 Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. «Музика в ділозі з сучаністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні студії/ К.:КНУКіМ, 2021. – 384С.
  - 15 Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. "Музичне мистецтво" / Н. В. Назаренко; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка". - Луганськ : ДЗ "ЛНУ ім. Т. Шевченка", 2012. - 207 с.
  - 16 Опарик Л.М. Теорія і методика читання музики з листа в класі фортепіано. Методичні рекомендації. – Київ, 2010.
  - 17 Піхтар О.А. Фортепіанно-виконавське мистецтво: до проблеми оновлення методики виховання. Інноваційна педагогіка. Вип.6, К.:2018р. 73-76с.
  - 18 Популярні, улюблені, незабутні [Ноти] : естрада, романс, джаз / пер. для фортепіано Л. В. Жул'євої ; [ред. Є. Д. Колесник]. - Вінниця : Нова Книга, 2013.
  - 19 Пітерсон О. Джазові зошити 1-3. Київ: Музична Україна, 2014. 48с.
  - 20 Полянський В. Американські блюзи. Київ: Мелосвіт, 2004. 64 с.
  - 21 Полянський, В'ячеслав. Королі джазу [Текст] : сім етюдів-імпровізацій про зачинателів джазового піанізму / В. Полянський. - Л. : Кальварія, 2004. - 128 с
  - 22 Полянський, Тимур В'ячеславович. Традиційний джаз [Текст] / Тимур Полянський. - Київ : Музична Україна, 2015. - 333, [1] с. : фот., ноти. - Бібліогр.: с. 262-265.
  - 23 Симоненко В. Лексикон джаза. – К., 1981.
  - 24 Симоненко В. Мелодии джаза. Антология. – изд. 2-е, доп. и перераб. – К., 1972.
  - 25 Сливко С. А. Формування музично-слухової активності студентів мистецьких спеціальностей у процесі інструментально-виконавської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. А. Сливко; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К., 2013. - 20 с.
  - 26 Сокол О. Виконавські ремарки: образ світу і музичний стиль / О. Сокол. - Одеса : Астропринт, 2013. - 276 с.
  - 27 Толочко Л. М., Зиско В. В. Історія фавориту інструментального виконання двох останніх століть. XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION
  - 28 А. С. Шевченко. Естрадно-джазова освіта в Україні: проблеми розвитку. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2018. – Вип. 1 (11).
  - 29 Lopes, Paul. The rise of a jazz art world [Text] / P. Lopes. - Cambridge : Cambridge UP, 2002. - VII, 294 p. - Бібліогр.: p.279-286.
  - 30 Dorůžka, Lubomír. Tvá jazzu [Text] / L. Dorůžka, J. Škvorecký. - Praha : Státní hudební vydav., 1964. – 321p
  - 31 Berendt, Joachim. The new jazz book [Text] : a history and guide / J. Berendt. - London : Jazz book club : Peter Owen, 1965. - 314 p.
  - 32 The Beatles. 100 Hits for All Keyboards. Wise Publications. 1988. 207p.
  - 33 George Gershwin. Selected Songs, at the Piano, Chappell & CO. LTD., London, 34 w.1.155 p.

- 35 Easy 4-Chord Keyboard Songbook: Popular Hits, Wise Publications. UK. 2015. 24 p.
- 36 Evans P., Scott D. 100 of Best Songs Ever! For Keyboard. Musik Sales Ltd. 2000.230 p.
- 37 Schmitz M. Jazz Parnass fur Klavier. Band 1, 2. VEB Deutscher Verlag Musik Leipzig.1979. 151 p.
- 38 Woods T. Easy Soloing for Blues Keyboard. Alfred Publishing Co inc. USA. 2007. 47 p.
- 39 ISSN 2353-8406 Knowledge, Education, Law, Management 2021 № 3 (39), vol. 1 Viktoriia Kushch. Współczesne interpretacje utworów kameralno-wokalnych iwana karabycia DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.3.1.19>

### **Додаткова література**

- 1 Л. Гусейнова Педагогічні умови формування готовності студентів до інструментально-виконавської діяльності (Л.Гусейнова, Тернопіль,2010)
- 2 Кириченко Н.,Науменко Т.Мистецтво розвиває творчість. – ПМП «Мальва – ОСО», - Тернопіль,2003.
- 3 Падалка Г.М. Учитель, музика, діти – К.2 вид.2010.
- 4 СтеповаТ.,Лісовська Т. Індивідуальний диференційний підхід до музичного виховання дітей старшого віку .- К.,2012
- 5 Шевчук А. Сучасні підходи до організації музичної діяльності (Дошкільне виховання, 2000)